МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

КОСТЕЛЬНА МАРІЯ ВАЛЕНТИНІВНА

УДК 687.01-031:391(477)"19/20"

ТВОРЧІСТЬ ДИЗАЙНЕРІВ УКРАЇНСЬКИХ БУДИНКІВ МОДЕЛЕЙ СЕРЕДИНИ XX – ПОЧАТКУ XXI ст.: ЕТНІЧНИЙ НАПРЯМ

17.00.07 – дизайн

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата мистецтвознавства

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Київському національному університеті культури і мистецтв, Міністерства культури України, м. Київ

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент
Гамалія Катерина Миколаївна
Київський національний університет культури і мистецтв, доцент кафедри теорії й історії мистецтв.

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор,
Рибалко Світлана Борисівна
Харківська державна академія культури, завідувач кафедри мистецтвознавства, літературознавства та мовознавства;

кандидат мистецтвознавства, професор
Тканко Зеновія Олексіївна
Львівська національна академія мистецтв, професор кафедри дизайну костюма.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Впровадження етнонапрямів у практику дизайну одягу в умовах розбудови Української державності набуває особливого значення. Це пов'язано насамперед з тим, що будь-яке творче осмислення етнотрадиції відображає увесь національний ціннісно-змістовий універсум, втілює універсальне у частковому, утверджує зв'язок поколінь і культурну самобутність. Інтегровані у сучасний дизайн одягу форми традиційного костюма, декоративно-ужиткового мистецтва, образи фольклору, символи і теми національної історії формують феномен *етностилю* та його часову і регіональну конкретизацію – *етнонапрям*, яскраво представлений у творчості вітчизняних дизайнерів середини XX – початку XXI ст.

На сьогодні проведено низку досліджень народного костюма, результати яких відображено у монографіях та публікаціях у фахових виданнях. Найбільш важливими в етнокостюмології є доробки Р. Захарчук-Чугай, Т. Кара-Васильєвої, О. Косміної, К. Матейко, Т. Ніколаєвої, С. Сидоровича, Г. Стельмащук та ін. Вплив традиційного вбрання на новітню практику дизайну одягу висвітлено В. Бойком, Г. Горіною, Н. Калашниковою, Т. Кара-Васильєвою, О. Лагодою, К. Матейко, Т. Ніколаєвою, М. Селівачовим, Г. Стельмащук, З. Тканко, О. Тканко, О. Цимбалюк, З. Чегусовою, О. Шандренко, Г. Щербієм. Водночас праць, в яких досвід звернення до етнотрадиції у творчості дизайнерів українських будинків моделей отримав би комплексну порівняльну характеристику на засадах властивих теорії та історії дизайну методологічних підходів, досі немає. Недостатньо дослідженими залишаються етнопарадигми київської, львівської, одеської, харківської та донецької дизайнерських шкіл. Поза полем наукового інтересу перебуває специфіка організації творчого процесу в будинках моделей та її вплив на звернення до етнокультурних традицій. Подальшої конкретизації потребують понятійний апарат, концептуальні засади та методологія дослідження. Отже, наукова актуальність теми дисертаційної роботи визначається потребою комплексного висвітлення етнічного напряму в творчості дизайнерів українських будинків моделей середини XX ст. – початку XXI ст. в аспекті його генези, структури, еволюції та впливу на практику дизайну сучасного вбрання.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до планів наукової роботи Київського національного університету культури і мистецтв «Трансформаційні процеси в культурі та мистецтвах України» (державний реєстр № 0107U009539).

Об'єктом дослідження є творчість дизайнерів українських будинків моделей середини XX – початку XXI ст.

Предметом дослідження є етнічний напрям у творчості дизайнерів українських будинків моделей середини XX – початку XXI ст.

Мета дослідження – охарактеризувати етнонапрям у творчості дизайнерів українських будинків моделей середини XX – початку XXI ст. в аспекті генези, структури, динаміки розвитку, регіональної специфіки дизайнерських шкіл

та впливу на новітні практики проектування поточних, перспективних і виставкових колекцій.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних дослідницьких **завдань:**

– визначити стан наукової розробки проблеми, конкретизувати концептуально-методологічні засади та понятійні компоненти дослідження;

– охарактеризувати етнопарадигми Київського, Львівського, Одеського, Харківського, Донецького будинків моделей одягу в аспекті інспірацій, змісту, еволюції та впливу на новітню практику проектування етноколекцій; простежити організацію творчого процесу від ескізування до виробництва у зв'язку з формуванням авторських етноконцепцій українських дизайнерів середини XX – початку XXI ст.;

– реконструювати хронологію творчості, дослідити проектні стратегії, здійснити типологізацію творів та виявити особливості інтерпретації етнотрадицій у доробку провідних дизайнерів українських будинків моделей середини XX – початку XXI ст.;

– здійснити порівняльний аналіз етнопарадигм основних дизайнерських шкіл з подальшою графічно-схематичною експлікацією результатів та науковою інтерпретацією виявлених закономірностей.

Територіальні межі дослідження охоплюють осередки дизайну одягу (Київ, Львів, Одеса, Харків, Донецьк), в яких творчо-виробничу діяльність зі створення виставкових, перспективних і поточних колекцій було зосереджено у будинках моделей.

Хронологічні межі дослідження охоплюють середину XX ст. – початок XXI ст. Вибір *нижньої хронологічної межі* зумовлений тим, що саме у 1940 – 1950-х рр. розпочинається формування мережі моделюючих організацій в УРСР: 1944 року було засновано другий після Московського Київський будинок моделей одягу; 1954 року – Львівський БМ; на межі 1950 – 1960-х років розпочали роботу Одеський, Харківський та Донецький будинки моделей. *Верхню хронологічну межу* визначено датою закриття останнього в Україні Київського будинку моделей «Хрещатик» (2004 р.). Під кутом еволюції етнонапряму її встановлення зумовлено також тим, що на перші десятиліття XXI ст. припадає активна творча діяльність провідних вітчизняних дизайнерів (Г. Забашти, Т. Маєвської, Н. Соболєвої, С. Семенко та ін.), етнопріоритети яких сформувались у межах будинків моделей одягу і відобразили специфіку вітчизняних дизайнерських шкіл другої половини XX ст.

Методологічну основу дисертації становлять принципи історизму та системності, конкретизовані щодо проблем, які входять до предметної області історії та теорії дизайну одягу. Відповідності до цього для вирішення завдань, зумовлених метою дослідження, використовувались загальнонаукові та спеціальні підходи і методи. Так, у теоретичному обґрунтуванні диференціації національно-стильових, фолк-стильових та екостильових типів образотворення застосовувались *семіотичний та структурно-функціональний методи аналізу.* У дослідженні генези, змісту та еволюції етнопарадигм дизайнерських шкіл і

авторських етноконцепцій використовувались *герменевтичний* та *порівняльно-історичний методи*. Розкриття образного потенціалу конструктивних, пластичних, фактурних, декоративно-орнаментальних, колористичних, композиційних і функціональних особливостей етноколекцій стало можливим завдяки *мистецтвознавчому аналізу*. На етапі збирання, обробки та систематизації первинної емпіричної інформації застосовувались методи інтерв'ювання, фотографування та фонозапису.

Наукова новизна отриманих результатів. Запропоноване дослідження – перше у вітчизняному мистецтвознавстві, в якому на основі архівних матеріалів, колекцій творів українських дизайнерів, приватних колекцій одягу, мемуарних свідчень учасників творчого процесу, публікацій у вітчизняних і зарубіжних періодичних виданнях здійснено комплексний аналіз етнонапряму у творчості дизайнерів українських будинків моделей середини XX ст. – початку XXI ст. Основні положення дисертаційної роботи, які містять елементи наукової новизни полягають у такому:

уперше:

– проведено комплексний системний аналіз ґенези, змісту та еволюції етнонапряму у творчості представників київської, львівської, одеської, харківської та донецької шкіл дизайну одягу;

– виявлено образні, конструктивні, пластичні, фактурні, декоративно-орнаментальні, колористичні та технологічні особливості інтерпретації етнотрадицій у творчості дизайнерів українських будинків моделей середини XX – початку XXI ст. й проаналізовано їхні проектні стратегії;

– на прикладі творчості провідних дизайнерів здійснено порівняльний аналіз етнопарадигм Київського, Львівського, Одеського, Харківського та Донецького будинків моделей;

– виокремлено типи взаємодії народних та європейських одягових традицій з актуальними тенденціями сезону за принципами асиміляції, діалогу та образоутворюючого контрасту;

– розкрито специфіку організації творчого процесу у будинках моделей в аспекті її впливу на становлення авторських етноконцепцій провідних українських дизайнерів середини XX – початку XXI ст.;

– систематизовано та проаналізовано велику кількість архівних і опублікованих джерел з історії українських будинків моделей та творчості їхніх представників, досліджено і введено до наукового обігу матеріали приватних архівів дизайнерів українських будинків моделей і проведена атрибуція їхніх творів;

удосконалено:

– комплексний критичний аналіз основних теоретико-методологічних підходів до дослідження етнонапряму в дизайні одягу;

– дефініції основних понять і термінів, зокрема етнодизайну одягу, етноінспірації, етнонапряму, етностилю, етнонапряму, національного стилю, фольк-стилю, екостилю, етнопарадигми дизайнерської школи, індивідуальної етноконцепції;

набули подальшого розвитку:

– дослідження структурно-функціональних та знаково-інформаційних особливостей народного костюма, які уможливлюють актуалізацію його традицій у новітніх практиках дизайну одягу;

– аналіз динаміки етнопошуків у творчості дизайнерів українських будинків моделей другої половини XX – початку XXI ст.

– визначення регіональних інспірацій типів декоративного оздоблення у творах дизайнерів українських будинків моделей одягу.

Практичне значення дисертаційної роботи полягає у тому, що зібрані матеріали, їх аналіз і теоретичне узагальнення можуть бути використані в наукових дослідженнях з історії та теорії дизайну; у підготовці методичних розробок, посібників та хрестоматій з історії та теорії моди; у розробці лекцій, практичних і семінарських занять у межах навчальних курсів «Історія костюма», «Історія моди XX ст.», «Історія дизайну в Україні», «Проектування», «Теорія моди», «Моделювання форми костюма», «Композиція», «Дизайн-проектування одягу». Фактологічна база та теоретичні висновки дослідження можуть посприяти провадженню пошукової та науково-популяризаторської роботи зацікавленими спільнотами, організаціями та музеями, створенню виставкових, перспективних, поточних етноколекцій, формуванню прогностичної моделі розвитку етнічного напряму у вітчизняному дизайні одягу.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним науковим дослідженням. Особистий внесок здобувача полягає у комплексному аналізі етнічного напряму в творчості дизайнерів українських будинків моделей одягу середини XX – початку XXI ст.; у виявленні його часових та регіональних особливостей на основі систематизації фактологічного матеріалу, переважна частина якого вводиться у науковий обіг уперше.

Апробація результатів роботи. Основні положення дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри дизайну одягу КНУКіМ протягом 2011–2014 рр. Результати роботи апробовано у вигляді доповідей і тез на 8 наукових конференціях: Всеукраїнській конференції «Естетичні напрями дизайну в індустрії моди і краси» (м. Київ, 2013); Міжнародному форумі «Дизайн-освіта – 2013» (м. Харків, 2013); Міжнародній науково-практичній конференції «Ерделівські читання» (м. Ужгород, 2013); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми розвитку дизайну в сучасній українській культурі» (м. Київ, 2014); Всеукраїнській конференції «Тенденції розвитку дизайну в контексті інновацій XXI ст.» (м. Київ, 2014); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Етнодизайн у контексті інновацій XXI ст.» (м. Київ, 2014); Міжнародній науково-теоретичній конференції студентів і аспірантів «Мистецтво та епоха: культурно-історичний та практичний аспекти» (м. Львів, 2014); Всеукраїнській конференції «Проблеми культурної ідентичності в контексті соціокультурної різноманітності» (м. Острог, 2014), науково-практичній конференції «Глобалізація напрямів дизайну в умовах постіндустріальних трансформацій» (м. Київ, 2016).

Візуальний матеріал і теоретичні узагальнення дисертаційної роботи використано у підготовці авторських етноколекцій: капсульної колекції «Козацька квітка» (презентована 3 травня 2014 р. в рамках Lviv Fashion Week); колекції «Повертайся живим» (презентована 18 жовтня 2014 р. у фіналі Lviv Fashion Week); колекції «Повернулась» (презентована 20 червня 2015 р. на етнофестивалі «Країна мрій» у Національному музеї народної архітектури та побуту України, с. Пирогів Київської обл.). у створенні і відкритті виставки «Історії Моди України» (2016р.GLOBUS FASHION UKRAINE, м.Київ)

Публікації. Основні положення дисертації викладено у 6 статтях, з яких 5 – у наукових фахових виданнях, що входять до переліку ВАК України; 1 – у закордонному фаховому виданні, що належить до науково-метричної бази РІНЦ SCIENSE INDEX, та у 5 публікаціях, що додатково відображають результати дослідження.

Структура дисертації визначена логікою дослідження, його метою і завданнями. Загальний обсяг роботи становить 212 с. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури (26 с., 278 найменувань) і додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У Вступі обґрунтовано актуальність теми, вказано на її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, хронологічні та територіальні межі, методологічні засади дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, наведено відомості про апробацію результатів дисертації і публікації.

У першому розділі – «Етнонапрям у дизайні одягу як предмет наукового дослідження» – досліджено стан наукової розробки проблеми, конкретизовано методологію, концептуальне підґрунтя та понятійні компоненти дисертаційної роботи.

У підрозділі 1.1. – «Історіографія проблеми» – проаналізовано рівень вивченості етнонапряму у творчості дизайнерів українських будинків моделей у вітчизняній та зарубіжній наукових традиціях.

Проаналізовано напрацювання останніх десятиліть, що формують теоретико-методологічну базу дослідження й дозволяють осмислити не лише дизайнерське, а й світоглядне значення етнонапряму у моделюванні одягу (С. Безклубенка, Ю. Легенького, В. Личковах та ін.). Акцентовано, що важливим фактологічним підґрунтям дисертації стали наукові розвідки, присвячені історії та сучасному побутуванню традиційного одягу окремих регіонів України, або ж дослідженню його елементів (Т. Кара-Васильєва, Г. Стельмащук, Р. Захарчук-Чугай, О. Косміна, Т. Ніколаєва, К. Матейко, М. Селівачов, Г. Горіна, К. Стамеров, Н. Каменська). З-поміж досліджень, спеціально присвячених етнонапряму в творчості українських дизайнерів другої половини XX – початку XXI ст., виокремлено праці М. Білана, Г. Стельмащук («Український стрій», 2000), Т. Ніколаєвої («Український костюм. Надія на ренесанс», 2005), З. Тканко,

О. Коровицького («Моделювання костюма в Україні XX століття», 2000). Розглянуто дисертації та публікації у фахових виданнях, присвячені окремим аспектам аналізованого питання (І. Кодлубай, О. Нога, О. Лагода, О. Тканко, Х. Турко, О. Федина, О. Цимбалюк, О. Шандренко, Ю. Шестопалова та ін.).

Підкреслено, що у жодному з наявних досліджень не здійснена теоретично обґрунтована диференціація етнонапряму, а узагальнюючі праці, присвячені порівняльному аналізу стильових парадигм українських будинків моделей (Київ, Львів, Харків, Одеса, Донецьк), наразі відсутні.

У підрозділі 1.2. – «Джерельна база» – охарактеризовано повноту, достовірність та значення для розкриття теми дисертаційної роботи архівних матеріалів з історії українських будинків моделей та діяльності їхніх представників. Проаналізовано репрезентативність колекцій творів українських дизайнерів із фондів Музею етнографії та художнього промислу в м. Львові (МЕХП), Музею українського народного декоративного мистецтва в м. Києві (МУНДМ), Новгород-Сіверського музею «Слова про Ігорів похід»; приватних колекції одягу, особистих архівів дизайнерів, діяльність яких припадає на зазначений період, та їхніх мемуарних свідчень (Л. Авдєєвої, Т. Бачуро, Г. Забашти, А. Лахманюк, Т. Маєвської, С. Семенко, Н. Соболєвої, Н. Старовойтової, О. Степанової, М. Токар, А. Топінко, А. Чорненької та ін.). Систематизовано матеріали вітчизняних і зарубіжних періодичних видань (презентації колекцій у журналах мод; висвітлення еволюції етнонапряму; огляди виставок та показів; публікації з проблем застосування народних традицій у проектуванні сучасного вбрання; статті, присвячені перспективним напрямам розвитку вітчизняного дизайну одягу), які дають можливість реконструювати сприйняття етноколекцій сучасниками й виявляють детермінанти етнопошуку дизайнерів українських будинків моделей середини XX – початку XXI ст.

У підрозділі 1.3. – «Науково-теоретичні та методологічні засади дослідження» – охарактеризовано концептуальне підґрунтя дисертаційної роботи.

Наголошено на значенні принципів системного та синергетичного підходів (Г. Хакен, О. Богданов, І. Пригожин, О. Князєва, С. Курдюмов, М. Каган) та динамічної теорії традиції (Е. Абрамян, Ш. Айзенштадт, Е. Маркарян, Л. Пей, Ф. Рігс, Л. і С. Рудольфи, Е. Соколов) у теоретичному осмисленні етнонапряму в сучасній дизайнерській творчості. Аргументовано методологічну цінність семіотичного аналізу народного костюма, представленого у працях П. Богатирьова, Я. Бистрової, Н. Калашникової, Т. Козлової, Т. Норбоєвої, М. Поліхової, М. Серебрякової та ін.

На підставі застосування системного підходу основними компонентами понятійно-термінологічного апарату дослідження визначено поняття етнодизайну одягу, етноінспірації, джерела творчості, етнонапряму, етностилю, етнонапряму, національного стилю у широкому і вузькому розумінні, фольк-стилю, екостилю, етнопарадигми дизайнерської школи, індивідуальної етноконцепції. Доведено, що їх застосування забезпечує розгляд етнонапряму у творчості представників українських будинків моделей середини XX – початку XXI ст. в аспекті специфіки дизайнерської творчості і в соціокультурному контексті, дає можливість

дослідити його генезу, охарактеризувати структуру, проаналізувати еволюцію в означений період та специфіку у межах регіональних дизайнерських шкіл; виявити інспірації етнообразів, розкрити образно-виражальні засоби дизайнерської творчості, проаналізувати образні, конструктивні, пластичні, фактурні, декоративні та колористичні особливості етноколекцій.

Акцентовано, що під етностилем у дизайні одягу автор розуміє засноване на структурній єдності образної системи, засобів художньої виразності, конструктивних та технологічних прийомів, творче переосмислення етнічної традиції в парадигмах сучасної дизайнерської творчості.

Відповідно, поняттям етнонапряму означено часову та просторову конкретизацію етностилю, яка характеризує сукупність етноінспірованих дизайнерських пошуків у певний історичний проміжок і в певному регіоні.

На підставі наведеного визначення запропоновано авторське обґрунтування диференціації етнонапряму на національний стиль, фольклорний стиль та екостиль за критерієм відмінностей у джерелах творчості, способах творчої трансформації етнокультурних традицій, в образно-виражальних засобах, загальному образному рішенні, співвідношенні знака, означуваного, значення та актуалізації тих чи інших смислових відтінків етнічного. Акцентовано на доцільності дефініції національного стилю у вузькому і широкому значенні: 1) як творчого осмислення пропорційних, конструктивних, декоративних, фактурних особливостей автентичного строю різних регіонів України та інших візуальних зразків традиційної національної культури (орнаментики вишивки, писанкарства, різьбярства тощо) при збереженні їхньої текстуальної цілісності; 2) як узагальненого асоціативного відтворення семіо- та іконосфери традиційної української культури на основі вільної трансформації джерел творчості. Наголошено, що національний стиль у вузькому розумінні передбачає збереження притаманної народному строю єдності змістового та знакового рівнів осмислюваного першозразка.

Поняттям фольк-стилю означено вибіркове творче переосмислення образів етнокультури або традиційних костюмів різних народів, засноване на вільному ігровому поєднанні елементів з метою створення естетично повноцінного узагальненого образу. Акцентовано, що предметом творчого осмислення у фольк-стилі є знакова сторона традиційного костюма, при цьому автентичне співвідношення знака та означуваного суттєво трансформується відповідно до дизайнерських завдань.

Поняттям екостилю об'єднано установки, прийоми і продукти дизайнерської творчості, засновані на гранично узагальненому переосмисленні етнічного як природного у його протиставленні сучасній технізованій культурі. Підкреслено, що екостиль пов'язаний з акцентуванням змістового та редукцією знакового планів етнозразків.

Конкретизовано дефініцію дизайнерської школи – територіально локалізованого осередку дизайнерських пошуків, характерними рисами якого є часова усталеність, наявність ідейно-естетичної програми, реалізованої у творчій діяльності, стильова своєрідність, спадкоємність традицій та сформованість

механізмів передачі творчого досвіду. Відповідно, поняттям етнопарадигма дизайнерської школи означено характерну для певного дизайнерського осередку історично зумовлену сукупність естетичних пріоритетів, творчих підходів, прийомів інтерпретації етнотрадиції, втілених у продуктах дизайнерської діяльності, що слугують основою подальших дизайнерських рішень.

З метою дослідження етнонапряму в його діахронії проаналізовано особливості структурно-функціональної організації української культури середини XX – поч. XXI ст. та зумовленої нею специфіки інституціоналізації дизайнерської творчості у вітчизняних будинках моделей. Доведено, що актуалізація етнічних традицій у дизайні одягу визначається їхнім внутрішнім динамізмом та знаково-інформаційним вираженням змісту, зокрема у традиційному костюмі, запитами культури-реципієнта та іманентними закономірностями еволюції дизайну одягу. Специфічно дизайнерськими передумовами звернення до етнотематики визначено традиції дизайнерських шкіл, модні тенденції сезону та особливості індивідуального авторського стилю.

У висновках до розділу наголошено, що етнонапрям у дизайні одягу як предмет наукового дослідження засвідчує сформованість його загального теоретико-методологічного підґрунтя. Водночас і до сьогодні відсутня конкретизація поняття етнічної традиції в площині теоретико-дизайнерського дискурсу; не визначено механізми її впливу на творчу практику дизайну одягу, не здійснено обґрунтування внутрішньої диференціації етнонапряму, уточнення потребують дефініції етностилю, етнопарадигми дизайнерської школи, індивідуальної етноконцепції тощо. Невисвітленою залишається специфіка регіональних дизайнерських шкіл та творчість багатьох їхніх представників. Саме цим зумовлюється потреба подальших методологічних розробок та актуальність дисертаційного дослідження.

У другому розділі – «Етнопарадигма київської школи дизайну одягу» – досліджено передумови становлення етнонапряму в творчості представників київських будинків моделей, виявлено його внутрішню диференціацію та еволюцію в межах досліджуваного періоду, реконструйовані й проаналізовані основні авторські етноконцепції.

У підрозділі 2.1. – «Інституційні, світоглядні та мистецькі передумови становлення етнонапряму в творчості дизайнерів київських будинків моделей» – доведено, що специфічні риси київської етніки обумовлювались низкою інституційних чинників та історично сформованим типом стилетворення й рецепції культурних традицій. Наголошено, що притаманна київській мистецькій свідомості діалогічна відкритість до різнорідних впливів визначила стильове розмаїття, екстравертність тематичного пошуку та внутрішню диференціацію етнонапряму на національний стиль, фольк-стиль та екостиль.

Як інституційні передумови становлення етнонапряму в творчості дизайнерів київської школи моделювання одягу виокремлено: формування розгалуженої мережі будинків моделей; інтенсивність пропаганди дизайнерських здобутків на тематичних показах, у фахових та періодичних виданнях, на радіо

та телебаченні; створення більш потужної, аніж у регіонах, системи взаємодії дизайнерів з профільними промисловими підприємствами.

Специфічними рисами етнопарадигми київської школи дизайну одягу визначено екстравертивність тематичного пошуку, внутрішню диференціацію етнонапряму на фольк-стиль, екостиль та національний стиль, заснований на творчому осмисленні етнотрадицій різних регіонів України: Полтавщини, Поділля, Наддніпрянщини, Полісся, Гуцульщини тощо; інтерес до історичної етніки, представленої опоетизованими, асоціативними образами Трипілля, Скіфії, Київської Русі, Гетьманщини, та безумовне домінування виставкового, репрезентативного костюма.

Досліджено етапи розвитку і творчі здобутки Київського будинку моделей одягу (КБМО), Республіканського будинку моделей трикотажних виробів Міністерства легкої промисловості УРСР (з 1993 р. – Будинок моделей «Хрещатик»), Республіканського будинку моделей Міністерства побутового обслуговування СРСР (РБМ), Республіканського будинку моделей взуття та першого в СРСР будинку моделей шкіргалантереї.

У підрозділі 2.2. – «Традиції та новації в індивідуальних етноконцепціях одягу» – на значному джерельному матеріалі, переважна частина якого вводиться до наукового обігу вперше, досліджено творчу еволюцію й проведено типологізацію етнопроектів київських дизайнерів: Г. Мепена, Л. Авдєєвої, В. Григор'євої, Т. Маєвської, Г. Забашти, Т. Бачуро, Н. Старовойтової, Н. Соболєвої та ін. Відзначена тематична і стильова різноманітність етноколекцій митців, заснована на творчому переосмисленні етнотрадицій різних народів, зразків народної словесної творчості, побуту, традицій, звичаїв, обрядової культури, декоративно-ужиткового мистецтва, архітектури, історичного костюма різних епох, народного одягу Полтавщини, Поділля, Наддніпрянщини, Полісся, Гуцульщини. Наголошено, що специфічною ознакою київського прочитання етнічної теми став інтерес до історичної етніки (Г. Забашта), представленої опоетизованими, асоціативними образами Трипілля, Скіфії, Київської Русі, Гетьманщини, а також безумовне домінування виставкового, репрезентативного костюма.

У висновках до розділу наголошено, що визначальними ознаками етнопарадигми київської школи дизайну одягу є: спадкоємність із здобутками попередньої доби, внутрішня диференційованість етнонапряму, представленого національним стилем, фольк-стилем, екостилем, політематизм творчого пошуку (звернення до інокультурних традицій, історичної етніки, народного одягу різних регіонів України), відкритість до новацій при збереженні стильової ідентичності, пріоритет виставкового, театрального та сценічного костюмів.

У третьому розділі – «Етнонапрям у творчості дизайнерів Львівського, Одеського, Харківського та Донецького будинків моделей одягу» – проаналізовано генезу, еволюцію, тематичні та стильові особливості етнопарадигм регіональних дизайнерських шкіл.

У підрозділі 3.1. – «Становлення львівської школи дизайну одягу» – розглянуто світоглядні, інституційні та мистецькі чинники, що визначили

самобутність етнопарадигми львівського дизайнерського осередку та її усталеність упродовж радянської доби. Зокрема, підкреслено, що всупереч драматизму соціополітичної історії мистецька історія Львова характеризується стильовою доцентровою єдністю, естетичною структурацією різнорідних впливів, пошуком репрезентативного та цілісного стилевиразу, прагненням до утвердження національної ідентичності та збереження автентичних традицій. Наголошено, що сподвижниками впровадження традицій національного одягу у моделювання костюма на початку XX ст. стали визначні представники української культури: Олена та Ольга Кульчицькі, Я. Музика, І. Гургула, Л. Бурачинська та інші. На значному емпіричному матеріалі доведено, що становленню львівської школи дизайну одягу сприяла своєрідна естетична парадигмальність міської субкультури, відображена у визначеннях львівський стиль, львівська мода.

Основними інституційними передумовами формування львівського осередку моделювання одягу визначено: пожвавлення дизайнерської справи в Галичині у перші десятиліття XX ст., пов'язане з розвитком промислового виробництва тканин; заснування майстерень та мистецько-промислових шкіл (С. Монцібович, М. Волянської-Павлюк, О. Осиповичевої та ін.), орієнтованих на рецепцію європейського професійного досвіду, пропаганду українських національних традицій та їхнє впровадження у проектування повсякденного і святкового міського вбрання; виникнення періодичних видань, що пропагували національні одягові традиції; проведення всеукраїнських та регіональних конкурсів моди і показів народної ноші.

У підрозділі 3.2. – «Львівський будинок моделей: еволюція організаційних форм та духовно-ціннісні орієнтири» – досліджено історію Львівського будинку моделей одягу й виявлено інституційні передумови становлення етнонапряму у творчості його представників. Зокрема відзначено, що формуванню етнопарадигми львівської школи дизайну одягу посприяли: система наставництва, заснована на традиціях міжвоєнної доби; діяльність експериментальної ткацької майстерні та ткацької художньо-виробничої майстерні Львівського відділення Художнього фонду УРСР, орієнтованих на відродження традиційних технік виготовлення тканин; заснування у Львівському інституті декоративного і прикладного мистецтва відділення моделювання костюма; підтримка з боку провідних львівських етнологів, спеціалістів з історії українського декоративно-ужиткового мистецтва та народного одягу (К. Матейко, А. Будзана, Д. Фіголя, Н. Здоровеги, С. Сидоровича та ін.); щорічні творчо-пошукові поїздки до Карпат (Косово, села Бойківщини, Гуцульщини) та Покуття.

Наголошено, що у доробку дизайнерів Львівського будинку моделей одягу національний стиль, заснований на образній інтерпретації форм, силуету, пластики, конструкції, фактур, декору, колористики народного вбрання, набув парадигмального значення. На матеріалі документальних матеріалів та свідчень учасників творчого процесу доведено, що етнопошуки львівських майстрів упродовж другої половини XX ст. характеризувались підвищеною національною рефлективністю, прагненням до відтворення не лише форм, а й духовного

змісту традиційної української культури. Етномотиви посідали чільне місце в творчості львівських художників-модельєрів упродовж усієї історії Львівського будинку моделей одягу й набули парадигмального, стилеутворюючого значення у розвитку львівської школи дизайну в цілому. Важливим є також те, що стилістика етнотворів закорінювалась у традиціях львівської міської субкультури, – самобутньої, структурованої та цілісної.

У підрозділі 3.3. – «Традиції національного строю та творчий експеримент в діяльності дизайнерів ЛБМО» – на основі фондів Музею етнографії та художнього промислу в м. Львові (МЕХП), особистих архівів та свідчень учасників творчого процесу, реконструйовано хронологію творчості й проаналізовано особливості інтерпретації традицій українського народного вбрання у творчості провідних львівських дизайнерів: М. Токар, М. Біласа, А. Топінко, Т. Егреші, Л. Казимирської, Л. Мазур, Е. Рєзник, А. Лахманюк, О. Залеської, Г. Щодри, С. Семенко. Продемонстровано, що основними джерелами творчості в етноколекціях Львівського будинку моделей одягу поставали національний одяг та декоративно-ужиткове мистецтво (кераміка, різьбярство, ткацтво, писанкарство) Західних областей України. Досліджено образно-виражальні засоби, характерні для етнотворів львівських дизайнерів. Проаналізовано особливості фольк- та екостилю у творчості львівських майстрів. Аналіз індивідуальних етноконцепцій представників Львівського будинку моделей одягу засвідчує цілісність етнопарадигми львівської школи дизайну одягу в умовах стильових та соціокультурних трансформацій 1950-х – початку 2000-х рр.

У підрозділі 3.4. – «Етнотематика в творчості дизайнерів Одеського, Харківського та Донецького будинків моделей» – виявлено особливості етнонапряму у творчості дизайнерів регіональних БМ.

Доведено, що характерними рисами етноколекцій Одеського будинку моделей одягу стали синтез елементів морського, екологічного і фольклорного стилів (О. Степанова, Е. Спектор, Д. Трибуц, М. Руденко, Л. Русинова, А. Соколова, Л. Харчук, Ф. Шперкіна, С. Яновська, Е. Файнгерш) й пленеризм колористики, притаманний одеській художній школі в цілому.

Підкреслено, що у творчому доробку ХБМО та ДБМО використання мотивів народного вбрання підпорядковувалось вимогам практичності та естетичної привабливості; відповідності крою, силуету та оздоблення функціональним характеристикам повсякденного вбрання; доступності для масового виготовлення та суголосності тенденціям сезону (І. Бабенко, Л. Добиш, Л. Єрмакова, І. Кондратьєва, З. Мазурова, Л. Павлова, С. Полуектова, Л. Фісталь, А. Чорненька).

У висновках до розділу зазначено, що етнонапрям у творчості дизайнерів Львівського, Одеського, Харківського та Донецького будинків моделей одягу значною мірою визначався асортиментною специфікою: київські БМ спеціалізувались на репрезентативних виставкових колекціях, ЛБМО – на повсякденному перспективному та масовому вбранні, Одеський БМ – на одязі для відпочинку; Донецький – на сучасному діловому вбранні; Дніпропетровський – на дитячому та підлітковому одязі; Харківський – на одязі повсякденного

призначення. Регіональний статус перелічених закладів та орієнтованість на масового споживача зумовили те, що етномотиви, які традиційно розроблялись у виставкових колекціях, у творчості їхніх представників посідали менш значне місце, аніж у доробку майстрів Києва або Львова.

ВИСНОВКИ

У висновках узагальнено результати дослідження та викладено основні положення дисертаційної роботи, що виносяться на захист:

1. Етнонапрям у творчості дизайнерів українських будинків моделей середини XX – початку XXI ст. досі не став предметом комплексного, системного дослідження. Безумовним здобутком попередніх етапів розгляду проблеми є створення загального теоретико-методологічного підґрунтя вивчення етнокультурних засад сучасної дизайнерської творчості (С. Безклубенко, Ю. Легенький, В. Личковах та ін.), семіотичне осмислення традиційного костюма як знаково-інформаційної системи (П. Богатирьов, М. Калашникова, Т. Норбоєва, М. Поліхова та ін.), дослідження історії та сучасного побутування традиційного строю, функцій та символіки його елементів (В. Бойко, Г. Горіна, Р. Захарчук-Чугай, Т. Кара-Васильєва, О. Косміна, К. Матейко, Т. Ніколаєва, М. Селівачов, Г. Стельмащук, та ін.).

Встановлено, що необхідну та достатню репрезентацію досліджуваних явищ і процесів забезпечують поняття етнодизайну одягу, етноінспірації, етнонапряму, етностилю, етнонапряму, етнопарадигми дизайнерської школи, індивідуальної етноконцепції. Доведено, що вони відображають етнопошуки представників українських будинків моделей середини XX – початку XXI ст. у синхронії та діахронії, в аспекті специфіки дизайнерської творчості і в соціокультурному контексті, дають можливість дослідити ґенезу етнонапряму, охарактеризувати його структуру, висвітлити еволюцію в означений період та особливості в межах регіональних дизайнерських шкіл; виявити інспірації етнообразів, проаналізувати образні, конструктивні, пластичні, фактурні, декоративні та колористичні особливості етноколекцій. Запропоновано авторське обґрунтування диференціації в межах етнонапряму національного стилю у вузькому та широкому розумінні, фольклорного стилю та екостилю.

Продемонстровано, що етнотрадиції впливають на усі рівні організації дизайнерського твору: формоутворення (крій, силует, пропорції), добір матеріалів, декор, колористику, обробку деталей та опорядкування елементів (декоративні шви, ручна або машинна обробка країв, призбирування, закладання, тощо).

2. Доведено, що розвиток етнонапряму у вітчизняному дизайні одягу за радянської доби відбувався переважно у системі будинків моделей одягу, які стали основною формою організації дизайнерської діяльності й інституційною основою регіональних дизайнерських шкіл. Проаналізовано негативні й позитивні риси організації творчо-виробничого процесу в БМ. Наголошено, що вони забезпечували вдосконалення кваліфікації професійних кадрів та

послідовний зв'язок проектування з виробництвом, поставали осередками формування дизайнерських етнопарадигм та модних тенденцій сезону, смаків споживацької аудиторії й залишались одним із небагатьох джерел опосередкованої інформації про здобутки зарубіжного дизайну. На значному документальному матеріалі реконструйовано етапи розвитку столичних та регіональних будинків моделей одягу.

Досліджено генезу, зміст та еволюцію етнопарадигм київської, львівської, одеської, харківської та донецької дизайнерських шкіл.

Відзначено, що київська школа дизайну одягу стала першим центром художнього моделювання в УРСР, у межах якого етнопошуки вітчизняних дизайнерів отримали організаційне оформлення, мистецтвознавчу артикуляцію, технологічно-промислове забезпечення й конкретизувались у низці оригінальних авторських концепцій. Доведено, що інституційною передумовою її розвитку у діахронічному аспекті став досвід артілей і майстерень, в яких зусиллями народних митців П. Власенко, В. Довгоший, Є. Пшеченко, Г. Собачко елементи автентичного декору і крою призвичаювались до стилістики модерну й впроваджувались у проектування сучасного вбрання. У синхронічному вимірі інституційним підґрунтям становлення етнопарадигми київської школи стала потужна мережа будинків моделей; інтенсивна пропаганда творчих здобутків та налагоджена система взаємодії дизайнерів з промисловими підприємствами. Зазначено, що поряд з першим в Україні Київським будинком моделей одягу стиль київської моди творили дизайнери Республіканського будинку моделей трикотажних виробів Міністерства легкої промисловості УРСР, Республіканського будинку моделей Міністерства побутового обслуговування населення УРСР, Республіканського будинку моделей взуття, Республіканського будинку моделей шкіргалантереї. Висловлено припущення, що різновекторність етнопошуків київських майстрів зумовлювалась і тим, що у дизайнерському середовищі Києва взаємодіяли різні освітні традиції.

На значному емпіричному матеріалі продемонстровано, що в аспекті тематичного, конструктивного, пластичного, фактурного, декоративно-орнаментального та колористичного переосмислення етнотрадицій розвиток київської школи позначений різноманітністю тенденцій. Зокрема, в етноколекціях її представників зустрічаємо мотиви слов'янських народних сорочок, сарафана, селянської сукні, поясного та плечового (верхнього і безрукавного) народного вбрання, народної квітчастої хустки; машинне та ручне мереживо, аплікації, гаптування, вишивку; властиві традиційному строю способи опорядкування виробу (закладання, призбирування, драпірування тощо), народні техніки оформлення деталей за допомогою декоративних швів, бахроми тощо, творче переосмислення багатошаровості народного вбрання; використання виражальних можливостей вовни, трикотажу, оксамиту, шовку, розріджених та букльованих лляних тканин. Особливе місце у київській етніці посідають твори інтермедіальної побудови, засновані на віднайденні образних аналогів давньоруської архітектури,

барокових іконостасів, фрескових розписів, переосмисленні творчого спадку визначних представників української образотворчості.

Інституційними передумовами розвитку етнонапряму в межах львівської школи дизайну одягу в діахронічному аспекті визначено формування у перші десятиліття XX ст. мережі майстерень, мистецько-промислових шкіл, промислово-виробничих об'єднань та жіночих спілок, орієнтованих на пропаганду українських традицій та їх використання у проектуванні міського повсякденного і святкового одягу. Наголошено, що шляхами популяризації народного строю стали публікації у часописі «Нова хата», всеукраїнські і регіональні покази народної ноші та вечори сучасної вишиваної сукні. Аргументовано, що у синхронічному аспекті інституційними засадами формування етнопарадигми львівської дизайнерської школи стали заснування Львівського будинку моделей одягу, орієнтованого на співпрацю з народними майстрами, насамперед косівського ткацького осередку, та відкриття у 1959 р. при кафедрі художнього текстилю Львівського інституту декоративного та прикладного мистецтва відділення моделювання костюма, яке впродовж десятиліть залишається центром розвитку традицій українського національного вбрання.

Основними типологічними рисами етнопарадигми львівської школи визначено: домінування національного стилю, диференційованого за регіональними мотивами, з-поміж яких чільне місце посідають мотиви західних областей; акцентування не лише художньої, а й національно-ідентифікаційної цінності традиційного українського костюма; поглиблене етнографічне вивчення зразків народної творчості; впровадження у практику сучасного дизайну автентичних типів та елементів народного вбрання; увага до виражальних можливостей природних фактур, відродження традиційних технік виготовлення тканин; творче застосування традиційних орнаментальних схем, прийомів декоративного оздоблення і типів розташування декору; відтворення колористики українського народного костюма; синтез європейських та національних стильових тенденцій; орієнтованість на впровадження етнонапрямів у проектування перспективних та поточних колекцій повсякденного і святкового модного вбрання.

Встановлено, що особливості етнопошуків дизайнерів Одеського, Харківського та Донецького будинків моделей визначались асортиментною спеціалізацією на проектуванні одягу повсякденного призначення. Найбільш органічний збіг цільової орієнтованості модельної установи з образотворчими можливостями етнотематики спостерігається в ОБМО, в ансамблях для відпочинку у стилі морської етніки, позначених пленеризмом колористичного рішення, свободою формоутворення та комбінаторики.

Аргументовано, що використання етнонапрямів дизайнерами Харківського та Донецького будинків моделей узгоджувалось з вимогами практичності, функціональності, естетичної привабливості, актуальності, придатності моделі для впровадження у промислове виробництво. Наголошено, що саме цим визначалось звернення до популярного у 1970–1980-х рр. фольк-стилю, зокрема

у варіанті кантрі, застосування машинного мережива, орнаментальних стрічок, сучасних картатих та квіткових принтів.

3. На основі аналізу особистих архівів (робочого матеріалу етнографічних експедицій, фешн-ілюстрацій, зразків дизайнерської продукції), архівних матеріалів з історії БМ, колекцій творів українських дизайнерів з фондів Музею етнографії та художнього промислу в м. Львові (МЕХП), Музею українського народного декоративного мистецтва в м. Києві (МУНДМ), Новгород-Сіверського музею «Слова про Ігорів похід», приватних колекцій одягу, публікацій у періодичних виданнях виявлено особливості інтерпретації етнотрадицій у доробку провідних дизайнерів Київського, Львівського, Одеського, Харківського, Донецького будинків моделей на рівні образно-асоціативного переосмислення джерела творчості, конструктивних прийомів, використання пластичних та образотворчих можливостей фактур матеріалів та традиційних технік їх виготовлення, творчого тлумачення традиційної орнаментики, застосування народних технік декорування та типів розташування оздоблення, колористики, поєднання складників народного костюма, врахування співвідношення образно-стильового рішення з функціональним призначенням одягу тощо. Доведено репрезентативність авторських етноконцепцій щодо етнопарадигм дизайнерських осередків.

4. Здійснено статистичне порівняльне дослідження етноколекцій представників київської, львівської, одеської, харківської, донецької шкіл дизайну одягу 1950-х – 1990-х рр. Наголошено, що дані порівняльного аналізу демонструють усталеність етнопріоритетів вітчизняних будинків моделей: національно-стильового – Львівського; екостильового – Одеського; фольк-стильового – Харківського і Донецького та різновекторність етнопошуків представників київських БМ. Продемонстровано корелятивність даних порівняльного статистичного аналізу мистецтвознавчому дослідженню етнонапряму у творчості дизайнерів українських будинків моделей середини XX – початку XXI ст.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Публікації у фахових виданнях:

1. Костельна М. Діяльність українських Будинків моделей одягу у 60–80-х рр.: концепції розвитку модних тенденцій / М. Костельна // Вісник ЛНАМ. – Львів, 2013. – № 24. – С. 37–48.

2. Костельна М. Локальна специфіка відображення етномотивів у колекціях дизайнерів українських Будинків моделей 1970-х рр. / М. Костельна // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наукові записки РДГУ. – Сер. «Мистецтвознавство». У 2-х тт. – Вип. 19. – Т. 1. – Рівне, 2013. – С. 66–69.

3. Костельна М. Національні мотиви у декорі костюмів у творчості Марти Токар (на прикладі діяльності Львівського Будинку моделей) / М. Костельна // Народознавчі зошити: науковий журнал. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2013. – №6 (114). – С. 1145–1149.

4. Костельна М. Етнорегіональні особливості у колекціях українських Будинків моделей 1960-х рр. / М. Костельна // Вісник КНУКІМ. – Сер. «Мистецтвознавство». – Вип. 29. – К., 2013. – С. 67–73.

5. Костельна М. Творчий пошук Г. Забашти та М. Біласа у контексті розвитку українського моделювання костюма XX ст. / М. Костельна // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – Сер. «Культурологія». – Вип. 15. – Острог, 2014. – С. 258–266.

6. Kostelna M. Etno-motives in the works of ukrainian fasion designers at the beginning of the 21ST century: innovations and traditions/ M. Костельна // Вісник ХДАДМ: зб. наук. пр. / за ред. Даниленка В.Я. – Х.: ХДАДМ, 2016. – С. 16–19. (Мистецтвознавство: № 1).

АНОТАЦІЯ

Костельна М.В. Творчість дизайнерів українських будинків моделей середини XX – початку XXI ст.: етнічний напрям. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства зі спеціальності 17.00.07 – дизайн. Київський національний університет культури і мистецтв Міністерства культури України. – Київ, 2016.

У дисертації на основі широкого кола архівних та опублікованих джерел і наукової літератури здійснено комплексне узагальнююче дослідження етнонапряму в творчості дизайнерів українських будинків моделей середини XX – початку XXI ст. Конкретизовано визначення етнодизайну одягу, етноінспірації, етностилю, етнонапряму, етнопарадигми дизайнерської школи; індивідуальної етноконцепції. Запропоновано авторське обґрунтування диференціації в межах етностилю національного стилю у широкому і вузькому розумінні, фольк-стилю та екостилю.

Досліджено передумови формування, зміст та еволюцію етнопарадигм київської, львівської, одеської, харківської, донецької шкіл дизайну одягу та здійснено їх порівняльний аналіз. Виявлено образні, конструктивні, пластичні, фактурні, декоративно-орнаментальні, колористичні та технологічні особливості інтерпретації етнотрадицій у творчості провідних представників українських будинків моделей середини XX – початку XXI ст.

Висвітлено історію українських будинків моделей. Розкрито специфіку організації творчого процесу в БМ від ескізування до виробництва в аспекті її впливу на становлення авторських етноконцепцій.

Ключові слова: українські будинки моделей одягу, етнотрадиція, етностиль, етнічний напрям, національний стиль, фольк-стиль, екостиль, етнопарадигма дизайнерської школи, індивідуальна етноконцепція.

АННОТАЦИЯ

Костельная М.В. Творчество дизайнеров украинских домов моделей середины XX – начала XXI вв.: этническое направление. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата искусствоведения по специальности 17.00.07 – дизайн. – Киевский национальный университет культуры и искусств Министерства культуры Украины. – Киев, 2016.

В диссертации на основании научной литературы, архивных и опубликованных источников осуществлено комплексное обобщающее исследование этнического направления в творчестве дизайнеров украинских домов моделей середины XX – начала XXI вв.

Доказано, что необходимую и достаточную понятийную репрезентацию исследуемых явлений и процессов обеспечивают понятия этнодизайн одежды, этноинспирация, этномотив, этностиль, этническое направление в дизайне одежды, этнопарадигма дизайнерской школы, индивидуальная этноконцепция. Разработано авторское обоснование дифференциации в пределах этностиля национального стиля в широком и узком понимании, фольк-стиля и экостиля.

Аргументировано, что возможность актуализации этнических традиций в дизайне одежды определяется: их внутренним динамизмом, знаково-информационным выражением их содержания, в частности в традиционном костюме, запросами культуры-реципиента, а также имманентными закономерностями развития дизайна одежды. Акцентировано, что творческое переосмысление этнотрадиций репрезентировано на всех уровнях дизайнерского текста – в форме, конструкции, силуэте, пластике, фактуре, декоре, колорите.

Реконструированы этапы развития киевских, Львовского, Одесского, Харьковского и Донецкого ДМ.

Исследованы генезис, содержание и эволюция этнопарадигм киевской, львовской, харьковской и донецкой дизайнерских школ. Доказано, что предпосылками становления самобытного варианта киевской этники являются диалогическое восприятие разнородных традиций, своеобразная поликультурность, структурированная эстетически осмысленной национальной идеей. В качестве специфических черт киевского варианта этностиля определены экстравертивность тематического поиска, внутренняя дифференцированность этнонаправления на фольк-стиль, экостиль и национальный стиль, основанный на творческом осмыслении этнокультуры различных регионов Украины, интерес к исторической этнике, безусловное доминирование выставочного, репрезентативного костюма.

Аргументировано, что становление этнонаправления в творчестве львовских дизайнеров обуславливалось типологическими особенностями самобытной городской субкультуры. Основными чертами этнопарадигмы львовской школы дизайна одежды определены: преобладание национального стиля, основанного на творческом переосмыслении народных традиций западных регионов Украины, акцентирование национально-идентификационного значения украинского национального костюма, углубленное изучение образцов народного творчества.

внедрение в практику современного дизайна традиционных типов и элементов народной одежды, повышенное внимание к образосозидающим возможностям природных фактур, возрождение забытых техник изготовления тканей, творческое применение традиционных орнаментальных схем, колорита, типов размещения декора, стремление к синтезу европейских и национальных стилистических тенденций, внедрение этномотивов в проектирование коллекций повседневной и праздничной модной одежды.

Продемонстрировано, что этнопоиски дизайнеров Одесского, Харьковского и Донецкого домов моделей обусловливались специализацией на проектирование одежды повседневного назначения. Подчеркнуто, что наиболее органическое совпадение целевой ориентированности моделирующей организации с образосозидающими возможностями этнотематики наблюдалось в творчестве дизайнеров Одесского дома моделей в варианте морской рекреационной этники. В качестве специфических черт одесского варианта этнического стиля определены естественность фактур, пленеризм колористического решения, свобода формообразования и комбинаторики.

Произведена периодизация творчества, определены доминирующие проектные стратегии, осуществлена типологизация произведений представителей отечественного дизайна одежды середины XX – начала XXI вв. Исследованы особенности интерпретации этнотрадиции в творчестве дизайнеров киевских, Львовского, Одесского, Харьковского ДМ. Доказана репрезентативность авторских этноконцепций относительно этнопарадигм дизайнерских школ.

Осуществлён комплексный сравнительный анализ этнопарадигм киевской, львовской, одесской, харьковской и донецкой школ дизайна одежды. Определены этноприоритеты отечественных домов моделей: национально-стилевой – Львовского; экостилевой – Одесского; фольк-стилевой – Харьковского и Донецкого. Продемонстрирована тематическая разновекторность этнопоисков представителей киевских ДМ.

Ключевые слова: украинские дома моделей одежды, этнотрадиция, этномотив, этническое направление, этностиль, национальный стиль, фольк-стиль, экостиль, этнопарадигма дизайнерской школы, индивидуальная этноконцепция.

SUMMARY

Kostelna M.V. Designer's creativity of Ukrainian Fashion Houses mid XX – XXI centur: ethnic direction. – Manuscript.

Dissertation Thesis for a candidate degree of art in specialty 17.00.07 – design. Kyiv National University of Culture and Arts Ministry of Culture of Ukraine. – Kyiv, 2016.

The thesis is based on a wide range of archival and published sources and scientific literature generalizing a complex research of ehtno direction in the works of Fashion Houses` ukrainian designers mid XX–XXI century. The definitions: «clothing ethno design»; «Ethnic inspirations»; «Ethnic motives»; «Ethnic style»;

«Ethnic direction» «Ethnic paradigms design school»; «Individual ethnic conceptions» are concretized. On the basis of design, semiotic and cultural approach the author proposed a separate explanation of differentiation within the ethnic style «national style» in broad and narrow sense «folk style» and «eco style». The preconditions of formation and content ethno paradigm Kyiv, Lviv, Odesa, Kharkiv, Donetsk and design schools carried out their comparative analysis.

On the basis of a systemization of a significant factological material there have been found semiotic, constructive, plastic, factural, decorative-semiotic, colouristical and technological pecularities of the interpretation of ethno traditions in the works of the leading designers of Ukrainian Fashion Houses in the mid-XX, beginning of XXI century.

Also, the history of the Ukrainian Fashion Houses has been presented. The thesis also reveals the specific organization of the creative process in BM of sketching to production in terms of its impact on the formation of authoral ethno conceptions.

Key words: Ukrainian Fashion Houses, ethnic motives, ethnic style, ethnic direction, ethnic paradigm design school, individual ethnic conception.

Підп. до друку 29.07.2016. Формат 60x84 $^{1}/_{16}$. Папір др. апарат.
Друк офсетний. Облік.-вид. арк. 0,89. Зам. 208. Тираж 100.

Видавець і виготовлювач
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв
01015, м. Київ, вул. Лаврська, 9, тел.: 501-50-66
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
ДК № 3953 від 12.01.2011.